

DOPISI

IZ RIJEKE.

Sama dvije riječi, jer sam danas tužna, kao da mi je — da proštite — prasac krepal. Vedetla me je ubila. Reći ću vam sve, kako je bilo.

Ja sam postena ženska. Ako ne vjerujete meni — pitajte Katica. On pozna svu moju historiju.

Postenje je, kako znate, lijepa stvar, ali nije dosta za življenje. Treba i zaslužiti štogod. Posteno — dakako. Do sada sam zasluživala nešto na vadi: na dimarima, dolarima, ali sad je i to vrlo posredno. Previše nam ima, koji se lavinom tim financijalnim operacijama. Što ću sada?

Evo što sam odlučila: Imam, volju, par stotina lira, najbolje, da otvorim "butičnicu". Riječko već ovih dana. Tako je pisala Vedetla, to je rekla Musulin, to je rekao i Grosčić. Najzad na paritetika nije otišla u Rim, da joj put... peti vidi.

Meni je jučer kazao gvardijan jedne fabrike, koji još ne radi, stari Francele, nekima imam stripšana, njemu da je rekla jedna pesona, koja da zna, što govori da ne proći ni pučevni seci. I da će Rijeku bit jedna mala... Londona.

— **Komercio! Movimento! Alaroni! Bezzavili...** govorio Francele i od veselja poskakivao s jedne noge na drugu. — Tako se govorilo i prije. Meni je to dalo u glavu, i odmah sam našla oko na jedan mali ali lijepi lokal u ulici u najvećem križu otvorila moju trgovinu. Već sam i nabavila nekoliko stredenja, rokela, kaverka, žigica, listovnog papira, razglednica, konjlika i drugih stvari, koje su potrebne za jedan mali Emporio. I već sam se spremala, da idem na vlastiti poslenicu, kadli mi u to dođe u rukama današnja "Vedetla" s oim člankom *"Una limitazione saggia"*.

U tom članku stoji crno na bijelom, da se uvlekle varaju oni, koji sanjaju o nekakvom preporodu Rijeke. Zato je Kvestura dobro uradila, što je izdala naredbu, kojom će se učiniti krak otvaranju novih dućana, fabrika itd. — Vraj detta je izračunala, da bi za sve one mnogobrojne dućane, što su sada otvoreni, trebalo deset puta više avertora, nego li ih danas imadu. Prije talijanske okupacije, veli "Vedetla", dolazili su u Rijeku da kupuju ljudi iz Karlova, Splita, Križa, istočne Istre i Like. Svi su oni avertori došla a bit će i unaprijed za Rijeku izgubljeni. Jedni idu, da kupuju u Zagreb, drugi u Ljubljani, treći u Trstu. Rijeku nije više ono, što je bila god. 1914. veli "Vedetla", to bi morali jednaput za uvijek da zapamte toliki sanjari, a misle da će još kada u Rijekom teći med i mleko. Prema tome, zaključuje "Vedetla", Irgovina i dućana ima na Rijeku dosta i previše, i Kvestura čini sasvim dobro, ako poprima mjeru, da se nove trgovine i novi dućani na Rijeku ne otvaraju.

Kad sam ovo pročitala, morala sam se uhvatiti za zid, da ne padnem. Misliha sam uistinu, da će me kao i ostale, koje su sad u svojim stremcima, s konjlika i s oim paprom? Od česa ću da živim? A vrag njih je kape, zašto su nam pune četiri godine trumbetali u usi, kako će Rijeku i najveće vrijeme procvasti i da će imati un avventure splendidissime?

Sada nam pak govore, da smo tovari, što u to vjerujemo...

Dobro nam stoji! —

Ninetta.

IZ BUZETSKINE.

Ja nisam htio vjerovati mojemu sinčiću, koji mi je lrvrdio, da će djeca naše hrvatske škole primiti školske svjedbože baš u dan Petrovskog blagdana, i da će tim danom svršiti škola. Ali tako je bilo! Tođa dana naime morala su djeca popodne u školu lijepe odjevena — tako je bila zapovijed, a da im se nije kazalo zašto — te su primili svoje svjedbože, dašto samo ona djeca, koja su došla. Moji mali Frane došao je kući iz škole, jer da je bos i slabo odjeven. Pripovijedao mi još, da je u talijanski učitelj odstranio više neljepo odjevene djeca, koja ne smiju na školsku svečanost u grad i na bijele. Ova djeca su se skupila u blizini, da vide, što će biti. Najednom dođu pred hrvatsku školu svirajući djeca talijanske škole (svirati) s djecom u monturi, tako zvanog društva "Giovine Italia" i to pod zastavom i šumom zastavica. Djeca

PODLISTAK

Kraljević Marko i vila vodarkinja

Istarske narodne pjesme

(Junacka narodna pjesma iz Brigada).

Kraljević Marko čnu goru jaše, —
Ornu goru jaše jer te proklinjaše;
— Oj ti črna goru, prokleta ti bila,
Kad u tebi nima nikdar hladne vode!
— Al je Marko vila lepo besedila.
— Ne proklinjam, Marko, te črne gorice.
Leh se seći, Marko, malo ponapredak.
Naiš hoćeš, Marko, dva Dunaja vode.
Kraj Dunaja, Marko, vodarkinja mlada.
— Al je Marko sreća, srećna dotoleta,
Da je vila sanko, sanko tonjica.
Najopi od sebe i svoga konjica;
— Al mi konjite vodu, vodu pomotu.
Kad se vila sanko, sanko probudila,
Obzira se vila na četire strane.
Ne zagleda vija nijednar ničnoga,
Leh u polju Marko, Marka Kraljevića.
Hito zatvara Marko, Marko konjice.
Pak mi treći k Marku, Marku Kraljeviću:
— Jos mu mlada božju, božju pomoć nazva:
— Pomoz Bože, Marko, Marku Kraljeviću!

tada obiju škola, predvođena učeničkom glazbom okoračala su na groblje. Ali mnoga druga naša djeca izgubila se najednom negdje. Na groblju je čekala školsku djecu burzetsku glazbu, vojničku i drugog talijanskog ljudstva. Tu je nešto govorio jedan talijanski učitelj, koji je svršio sa oim Gjuramento, što ih je učio u školi na izust, a da tu prisegu razumijela nisu. Susjedova kć Anica reče mi, da su onda morala sva djeca zaviknuti "jurto! Ge, svećenike i ne odavaj neke svoje molje, ve zavika se poklonile, a onda svi morali ići u grad. Na loparu su sva djeca defilirala — pred zastavom i pozdravila ju — sa protegovim ruke. Svečanost je tako prošla za hrvatsku školsku djecu, a talijanska su tu još igrala, natjecala se sve uz sviranje glazbe. Sta je dalje bito tu ulici, kasnije u veći me znamo, ni marimo znati ni ljudi slavne gozbe jezika. Ipak čemo spomenuti još nešto, što je neke ljude nevoziralo. Nekoja naša djeca, koja nisu smjela na svečanost u Buzetu, skupila se u blizini na uzvisini da gledaju onu djecu, koja su išla u grad, a zato još nisu dolazila. Išlo hrvatski, i to nekih gospodina Fontani razdrzalo, pa je djecu smratono, karao, i nekoje uhvatio uzevši im svjedbože. Oh, ta naša djeca! Sta čemo: imadu i oni svoju — glavu!

IZ ROCA.

Kremenit značaj našega naroda. — Narodni blagdan. — Par krijesova. — Čista djetinja duša. — Naš čovjek odveđen u zatvor radi uskliku "Zivili naši! — Opće negodovanje po cijeloj općini.

Mi Ročani živimo u takvim prilikama, da nam se, gospodine uredniče, nikad ne možemo javiti sa jednom ugodnom vijesti. Otragn nekoliko godina imam uvijek zlu i naopaku. Svakičim nađazimo na kako novo razočavanje, nove neprilike i neugodnosti.

Otragn nekoliko vremena bio je i ovaj osnovevan "Fascio di Combattimento". Pošto ovdje ima vrlo malo Talijana, držimo, da je tom društvu glavni cilj, da nas odnardo. No to nam nije uopće u interesu, jer imamo i bez toga tako jako rukom. Dano je tome zbilja tako, ne treba ni najmanjeg dokazivanja. Danas već dosta cijeli svijet, da ovdje živi čvrsti i karakterni Hrvati, koji se upravo ponose što njihovim žilama teče naša jugoslovenska krv.

Mi Ročani smo oduvijek najvećanjim pjesnikom talijanski blagdan, jer smo u Metodi, ali ove godine nam nije bilo to mogući radi fašistické zabrane. Ali unatoč svega toga Roč je svejedno dostojno proslavilo svoj Narodni blagdan, dan sv. brće Cirila i Metoda, iako nije pokazivao nikakve vanjske manifestacije. Ima proslava bit i unutarnja proslava proslava našim strelama, koja su još uvijek više negoli vanjska manifestacija sa protivnim sreima.

Uostalom Narodni blagdan svejedno nije mogao svršiti a da se na Ročini ne zapali koji krijes. Nismo tu doduse učinili ili odrasli osjećaji, već dvoje mladih dečaka, čiji su se ocevi iznenovili našem rodu i jeziku i postali talijanski fašisti. I ta dvojica dečaka, a čijim godinama bije jugoslovensko sre, nisu mogli da prepuste priliku a da ne javno iskazu svoju ljubav prema svetim slovenskim apostolima. Nisu se oni ni najmanje obazirali na zapovijed svojih otaca, koji nisu mogli zaprijeti poslavu tog velikog dana, nego su jednostavno išli na Kras i na vrh Bršćaka i tu zapalili velike krijesove, koji su nas sjećali na prijasnja, bolja vremena.

Netak su naši domaći fašisti, bivši hrvatski narodnjaci, opazili plašeni, skloniće oči, vidjevši ovako, da kaznu i jugoslovenske propagandiste, i koji ne da se ukorjavaj njihovim nazolizma, i da se ujedno prikažu pravim Talijanima za veće Talijane u njihovim samih. Medjutim kod krijesova nisu našli nijednoga propagandistu osim svoje vlastite djeca, koja su ložila vatru i pjevala hrvatske narodne pjesme. Radi toga su morali — storo riječ — sa dućim nosom zapustiti i jedan i drugi krijes i vratiti se kući.

Kad kuće pak nisu mogli nikako da zaborevu tu malu blamaciju, pa su se odlučili na čuće korak. Išli su u selo Kružak, gdje su čuli nekakvo pjevanje, i tu upisali nekog Josipa Buršića i odveli ga u tamnicu. Kako čujemo, Buršić nije počinio nikakog kaznjivog čina i osim toga, da je pred spomenutim fašistima, eskliknuo: "Zivili naši! ... Buršić se nalazi još i danas u zatvoru radi gornjeg "prekršaja", ako ga nisu još ispusili na slobodu.

Vijest o Buršićevom uhapšenju izazvala je strašno negodovanje po cijeloj općini. Svi se pitaju, što ćemo još doživjeti, ako se za taklove uslikuje, koji su sasna nevini, počnu ljudi voditi po lamicama! ...

IZ CIGARIJE.

U zadnje doba mi smo avarancirali i došli na glas. Prva je bila naša slava i čast, to namo bili mi na Krasu složi gde sjedila općine; druga je naša čast, što namo bili jedne misli glede opće nacelnice; treća je naša slava i čast, što namo odabrali nacelnikom najvrednijem i najposposnijem osobu na Cigariji, a peto što nije naša općina služila i samostalna, nego je podređena drugoj općini — u Buzetu, koja nama zapravo zapovijeda: šesta je mrlja (mača) na vasmu obrazu, što imamo na općini Talijane za ljake, koji su nas već do sada lipe nazivali i obrzali, a sedma, naša zadnja sramota je ta, što imade Račujvas — talijansku školu. Kako je to daga došlo? Jedino nam neslogom i sebičenošću. Svaki od nas je htio imati općinu pred svojim vratima, ne samo opće ured nego opće škole, narodni nepriljaci nas dobro ne spoznaje, pak su nas još više razdvojili jer su nasilno protiv kraljevom dekretu smjestili općinu u Račju Vas, ali Račujvasca su ovu — ljubav krivju platili, to jest, oni su primili pomdenu im talijansku školu, koja im — čini nam se — malo tekme, a još manje hasni (koristi). Neg u školi čemo drugičiju, jer je nje, a sad čemo još nadodati, kako je naš općinski nacelnik, ugljevar Medica, proslavio opet Račujvas. Njegovo djetje, te djetje trgovača Skale poveo je njihov talijanski učitelj na svečanost Nepoznatog vojnika u Rim. Ovdje je on dobio od nas, a učitelj Japel dobio je sam, da je jahuku i bolju službu. Zašto je samo, da nisu otišli u Rim u domaćem suknu! Skoda! Ovačao su Račujvasca osramotili i Buzel-gar, koji nije — kako kažu — nijedno djetje poslao u Rim. Gdje su bolji patrioti, a?

IZ SV. MARTINA KRAJ BUZETA.

Na predvečerje blagdana sv. Cirila i Metoda vidjeli smo prolaziti našim selom više oružnika i nekoje nepoznate ljude, za koje neki kažu, da to su bili predvećeri oružnika. Mi za ovo ne bismo prisegli, ali naka osoba, veli, da ih pozna. No to je za nas sveisto, samo čemo Vam daga reći, da se pokazao sada tu jedan mali kresić, onada imamo na našoj općini na trećem bršćući (humu). Na krasčom krugu (kod Sluma) nismo nijednoga opazili. Svakako ove godine bilo je vidjeti malo kresova. Mi držimo, da je ove godine bilo više ljudi, koji su pazili da se ne pale kresovi. Lani i predvećeri bito je kresom i proglašavanja onih, kojih su zakvatili kod kresa u predvečerje blagdana sv. Cirila i Metoda, Pak zašto? Mi ovako mislimo u svojoj pristojbi: Pa- lili smo kresove u čast sv. Ivana i sv. Antona, jer su sveci nama ugodni kao što su nam i drugi sveći brća Ciril i Metod. Onim dvjema prvim svecima možemo zapaliti i cijele svete u čast, ali Cirila i Metoda — ne smieme slavit! ... Ovo nam smućuje glavu. Ali odmah nam se razvedri pamet, kad znamo i pomislimo, da su sveti Ciril i Metod slavenskog porijekla, dočim su oni prvi drugog neme govorniki. Ako su možda i nekoj zajedno svi ovi spomenuti sveći, što će reći o onima, koji nam branje slaviti sveće i koji svrstavaju sveće u čete (kompanije) u nebu po narodnoj shi. Ako je tomu tako, onda ne će biti mira ni poslije smrti ni u raju ni u paklu. Mi čemo još reći: Dok se bude ovdje sudilo i postupalo — ne će biti mira ni blagoslova Božjeg!

IZ LUPOGLAVA.

Sastanak naših hrvatskih učitelja. — Nera- zumljivo držanje našeg lupoglavskog učitelja, Zastranena gostiona.

Početskom t. mjeseca došlo je u Lupoglavu više hrvatskih učitelja. Sastali se u našem "Kasteln" i ondie održali svoju glavnu skupštinu. Pri sklopmi su prijedložili stevo svh hrvatskih učitelja osim dvojice ili trojice. Najčudniji utisak je učinio na nas naš lupoglavski učitelj, koji je cijeli dan držao školu mjesto da bi im se i on pridružio. Nama seljaciima to nije ugodno, jer mi želimo da naš učitelj ostane dobar ne samo s nama i našom djecom, nego i sa svojim kolegom. Medjutim naši učitelji se nisu na to ni najmanje obazirali, nego su mirno i dostojno raspravljali o svojim pitanjima. Kad su se lično o svemu mirno i triježno do-

govorili, išli su malna razgledali pčednjača našega učitelja. Nakon toga su imali obilje u Ribaričevoj gostioni. Za vrijeme njihovog boravka u gostionu, odnovo su bili u odmoru, čuvala ih je vami moćna straža. Govorili su se među strane naziliza i dvojica komesara iz Pazina. Sto je primatulo vlasti na taj korak, nikako ne možemo da sivatimo. Mi smo ovu- da posteni ljudi, karakterni Slavenci, koji silno volimo naše narodne učitelje. Naše oblasti se se hito prevralje, ako su misli, da bismo mogli mi napasti svoje učitelje. Pože nas sa- čuvaj od takve pomici! Možda je, da nisu ni oblasti na to misliše, nego da su bojele napred- ja koje druge strane — možda sa strane nedisciplinirani fašistovskih mladića? No kod nas nema ni takvih, jer mi ovdje živimo bez tuđjorodnih primica. Ne mislimo pak istu- nikako usrditli, da nemaju fašisti ovdje svojih pristika među železničarima, koji su se u zadnje vrijeme ovdje naselili i koji nisu našeg ro- da ni jezika. Kadi ovaj opet nije bilo potrebno, zastrazivati naše učitelje, jer su im lako moglo naložiti, da stani pri stećjenu poslu, da puste pri- ču, jer niste naprednici, nego su se bili to- nom pokorili i bez straha. Čemu onda bespo- trebno troćenje vremena i novaca?

Lupoglavčania.

IZ MODENE.

Pozdrav naših vojnika iz talijanskog vojništva. — Molimo Vas, gospodine uredniče, budite tako prijazni, te nam vrsilite ovih par redaka u našu milu "Istarsku Rijeku". Ovdje u Modeni ima više slavenskih vojnika iz Istre, Gorické i Trsta. Većina Istrana se naziva i li, topničkom regimantu. Ide nam prija- zno dobro. Samo nas najveće muče misli na našu rođenu grupu — Istru našu. Koliko puta promišljamo na trpjenje i bol, kojima su podv- rženi naši ocevi i brća! Ipak ne klonemo nad našom budućnosti. Ovdje smo se uvjerili ču- ma u talijanskom narodu dosta postenih ljudi, koji imaju srca i samilosti do našega naroda. U nađi, da će prije ili kasnije doći meo- slabnog poštovanja, pozdravljamo sve svoje roditelje, braću i prijatelje dijlem Istre i kličemo: Zivila Istr!

Ušić Matko, Alura; Flis Ivan, Čepić; Kolić Martin, Filipana; Kiba Ivan, Filipana; Peruško Josip, Peruški; Peruško Josip, Peruški; Hrvatina Ivan, Labin; Spada Ivan, Barban; Dragovec Ivan, Barban; Brkat Valentin, Barban; Očvarić Josip, Munc; Pelozo Josip, Munc; Velečić Josip, Munc; Kisel Kazimir, Brigudi; Stenbergo Franjo, Brigudi; Kinkela Franjo, Brigudi; Perman Josip, Jordani; Raspor Rufe, Kuda; Ištara Ivan, Lisac; Lipičar Josip, Lisac; Dubrovčić Dragutin, Rukavaca; Kizen Rud, Volk Martin, Slavije Josip, Susanj Ivan, Rukava; Alric Anton, Zvončić; Lukovčić Ivan, Zvončić; Pinčić Martin, Krinaga; Brčić Josip, Brčić; Grudun Vekoslav, Pasa Josip, Dragutin Ivan, Krstil Anton, Matovčić Vekoslav, Pisanica Milan, Črtničević Milan, Goricia; Črnić Ivan, Oršić pri Trstu; Salaman Josip, Općina pri Trstu.

IZ RAČJEVASI.

Ipak nije ovaj tako crn, kako se misli. Nismo ni mi svi crni. Ima nas i ovdje, koji ljubimo i nosimo bijelu platnenu kosulju, a i bijelimo duše. Ali svejedno moramo reći, da će doći vrijeme, a već i dolazi, kad ćemo biti svi bijeli i čisti, i kad čemu svi stovati majčino mlitke i miznu goru. Znate što: prilike čine svećika taluom, tako su i ovdje naši ljudi išli malo na lijevo, samo da dobiu u selu općinu i još što drugo. Račujvas je samo na taj način prevarila Talijance, odnesno se na taj način sama prevarila. To najveće osjećamo sada nakon dvije godine, a kasnije osjećaćemo još i više. Ni bude živu, doživiti će. Po- čekajmo još malo, da vidimo, kako će napje i općini, ali kad se naspni — strezni se... I mi čemo se svi strezniti!

Što imamo da Vam javimo jednu novu, a to je, da nam je došao na općinu tako tajnik goš, Bekkar, učitelj u penziji. Da li će se sada to promijeniti na općini, ne znamo. Jedno znamo čemu. U opće, uradio imamo još domaćeg vinu, g. Mejak, ali dosad je — gospodaru sa našom općinom g. učitelj Japel, a preko moga on u Buzetu. Čento paroni nesson bon! tako nekako govore Talijani.

IZ TUPLJAKA.

Da Bog poživi naše poglavare. — Preko lupoglavkog potoka bio zidani most, koji je služio lediku nama toliko Pisanćanima.

— Evo, ove ću godine, ako Bog da, i ja do- pusti u Bregarad.

Te riječi g. Stojana prodriše već istoga dana u susjedstvo, pa odade u drugu ulicu, a sadržano i na tri, odnovo u drugi, u Bregad su svratilo u ovaj ili onaj dućan da tava stola bezu u potoku, da li da dođu, da radi ih da ne počne još, a gospodin pomoćnik ulazi po- čaka i naziva dobro jutro.

— Dobro jutro, gospodin Lazo!
— Kako, gospodine nacelnice, kako? Ama je li istina?
— Pa, gospodine, pita ljubavno pomoćnik.
— Pa to da mislite ove godine u Bregad?
— Pa... očeš gospodin nacelnik... mislim g. Lazo. Nisam bio evo već sedam godina. Nečim nikakva posla, ali hoću da odem malo, da se vidim malo sa gospodinom ministrom. Imom i nešto familije, pa i da kupim nešto za kuću.
— Tako, tako i treba gospodine nacelnice.

imali dubok džep, da bi mogli bijedne da po- deru i prebrane.
Teško je bilo onda činovniku odhćiti se na put do Bregarada; to je bio golem put, dva ili tri dana pod arnjevima po dugim i nedogled- nim drumovima; pa se čovjek istroši, ode mu domovinske na namomućena pluća. Tada, ako si hito u Bregarad, a li se još od početa godi- ne odhćiti, pa kažeš svojoj ženi i prijatelji- ma: E, ovo ću godine, ako Bog da, u Bregarad. I tada odvašiš svakog mjeseca po pet dukata na tu potrebu, a na četiri mjeseca razvise tražiš dopust.

I to onda cijeli grad zna, kad predješ na trg a ono te svak pitae: "Je li istina da mislite ove godine u Bregarad? — Kad mislite?" — Čitaš im odgovor, i čitaš im, da su dana- razni pesjeći onih, koji imaju rad u Bregaradu, jedni donese amanete, drugi sima, treći šalju pozdrave. A kad podješ, onda izaju poznanici i prijatelji daleko van grada na drum, i ispra- čuju te.

Tako je to bilo nekad.

Tada, kad je to bilo, reče jednog dana g. Stojan, nacelnik, svojoj ženi, gospođi Perst-

Promaknuće.

To se desilo onda, kad smo svi mi bili mali i ono srećno doba kad se bijele djeca i bije prosjeckla njive i džepove, kad su nacelnici (kotarski predstojnici. Op. ur. bil) ocvaj svoja naroda, kada su advokati mirili zavjedane, da ne bi došlo do suda i svećenici

Branišlav Gj. Nušić

Pred par godina porušio se taj most i premda bi se odmah tada bilo popraviti sa malim troškovim, nose se niko za to zauzimao. Laniške godine za košnje uvidjelo se, da je bez mosta nemoguće prelaziti sa vozovima krećućim sijenom, bez velike opasnosti, da se sve ne prevali u vodu. Izgledalo je, da će se nešto poduzeti, kako bi se most popravio. Govorilo se, da će se prije bilo malo popraviti sa nekoliko stotina liara, danas zahtjeva bilijade. Tko je svemu temu kriv? Neka Bog pošivi naše župane, koliko pjeverskog, toliko tupjanskoga. Ako se jednog lijepog dana i njima dogodi, da sa vozom oslunu u sredu potoka, nek lijepo sjednu na brijeg istoga i nek razmisliju o svojim propustima, moguće da im tada sine stogod pametna, pa će se maknuti i poskrbeti da most na novo bude podignut.

Frantina i Jurina.

Jur.: Ja — ja, Frantino! Sve će više mislim, sve mi se više čini, da Mićelin ima pravo.

Fr.: A va čem to, ako se sme znati?
Jur.: Kada su ga neki dan penzionisti, prisali se k mane i rekali: Ši — ši — moj pokojni nono imel je pravo, kada je rekao nekoliko ur prej nego je umrl: mile e nono nije mila. Videt čete: još malo, i celi svet će poć z goru kopiti.

Fr.: — to ti je tako, Jurino. Kada čoveku malo neć opak gre, opunt najvili mislet, da je već prišal sud sveta. Tako i Mićelin: Njega su njegovi sračđini prijatelji kalkulali va penzjion, i sada misli, da je već prišal svemu finis.

Jur.: Ne — ne — Frantino! Govori ti, ča ti j' drago, ma kada čovek gleda neke stvari, mora mu se glavja zmešat, ako ju još ima. Ovi dni sam ćul bit samo dole puti mora.

Fr.: Čul sam ćul... Bože moj, ča se te ni nahijandavac škole!... Ja ne znam, kako si živ!

Jur.: Pridem ti na Volosko — bila j' šebotna, malo prej Zdrave Marije. Ča ću, ča ne ću — najzada pomislim va sebe: — Najbolje, da grem malo va crekav, sad je lužarij, ču se malo Bogu pomolit, pak opuntu na večeru i spal. Pridem ti ja pred crekar, i najdem ti pred vrati jedno tri četire starice. — Ča delate tu, dobre starice? — pitaj sam ih. — Čekamo, da ova kumediija nutre zvrši, da moremo poć nutra i zmoliť vati Otčenasa, rekla mi je jedna od njih.

Fr.: Kumiđija? Kakova kumiđija?
Jur.: Ni bila baš kumiđija, nego nećakav koncertična, a to ti je malo manj sve jedno. Neki Zidov je sopal na organ, a neki mušit je neke ženske su navilaje i njavkale, da se Bog smiluje! Va crekve je bilo malo ljudi, zač mora znat, da je i otel nutar poć, moral je platit deset lir.

Fr.: To ti je, kako va kinematografiji!
Jur.: Baš kako va trijate! Ako platiš — dobro! Ako ne — mornarac vanka! Brižna

crekva, ča je doživela! E, Brumen! Brumen!
Fr.: A kako su ju oni prvi pluvajni čuvali! Kako rozičut imaš pravu, Jur, svet se je vaistinu zgorom kopiti obrnul.
Jur.: A kade smo još?... Da ne grešim dušu, valje sam se pobral ča od onde i šal sam k moru. Zi žepa sam stegnul kus krhuja i dva česnja i onako pomalo mljaškajuč sam ti se uputil u Opaciju.
Fr.: Kako pravi moderni kurgast.
Jur.: Računal sam: prit ću va Opaciju pod noć — poć ću va „Kafe Kvarnera“, zval ću jedno crno kafe i s njim ću zalet moju večeru — pak spat. Pridem ti ja pred „Kvarnera“, otprem vrata, koraknem nutar — i ne morem napred.

Fr.: A zañ ne?
Jur.: Rekli su mi, da će tu večeras jedna naga ženska tancat, i ki će da ju gleda, moro naprovo plařit deset lir. Ja sam se zlamuel i rekao sam valje ča.
Fr.: Dobro si storil! Ma vidu malo, nač je ta svet prišal!

Jur.: Čekaj još nisam zvršil. Sam promislile: kada nisam mogal va „Kvarnera“ popit na mirs jedno kafe, grem do Hotela Stefanije — tamo ću popit jednu birčinu, pak spat. Grem ti ja tamo, pridem ti na vrata od velike sali i — ne daju mi napred, ako ne platim četiri liri.

Fr.: I soped!
Jur.: Za sreću bil je onde jedan gospodin Lindarac, ki me je prepoznal i rekai: El šinjor že jornalista... Nato su mi se oni drugi lepo poklonili i rekli, da morem poć nutar prez platit.

Fr.: Zaludo je, neka govori ča će ki, ma ti si Jurino jedno vela peršona. Moreš poć i prit, kamoğed ti je volja i drago.
Jur.: Pridem ti ja nutra, to ti na jednom kraje neki grene na fortepijane, a voloke jedno pet ale šest pari li se nekako vuće i sunoć, kako da gredu za sprovodom. Neki su kako smrt bleđi, komać se drže na nogah, jednemu prihaja krv na nos, drugemu na usta — ma on se svejedno vrti i vuće napred. Neki bi kada i kada zašemerile, kako da te zaspat, onput bi neki drugi, ki su hodili za njimi, trisnuli na tla neć želežnoga i nato bi se oni tancurini stresli, kako da su se najednapnut zbudili, i opuntu bi se malo življe vukli voloke. A kada ne bi pomogal on seršur, sprecali bi ih u nećakovu kokajinu, špolovali bi ih z vodom, delati bi sve moguće, da tancajuci ne zaspe.

Fr.: Ma, Jurino, ča mi to povesać?
Jur.: Jedan, ki je blizu mane stal, jedan jedin gospodin, obrnul se k mane i rekai: — Koša gre par de šta trapula? — Ja ga malo pogledam; va prvi hip nisam znal, ča bim mu odgovoril. Promislil sam, da je morda ovo kakova fešta partiolitka — (bilo ih je već svakakove!) — a on kakov taveštiti, ki me skuša. Da malo če pokritkama, mogal bi me tužiti, da sam pout Italije. I takovih stvari se je već dogodio!...

Fr.: Pak ča si mu rekai?
Jur.: Slisnuć sam se va plećeh, i rekai: — A koša la vol, ke ge digo... To je najbolje ča se more reć, kad čovek ne zna, s kim ima posla. S tem si rekai sve i — nis.

Fr.: Pečekaj, da to zapišem. Bi mi moglo kadagođ rabiti!
Jur.: Napiši: A koša la vol ke ge digo... Nego kako su svi okole mane na glas govoriili, i sam brež doznal, ča j' ta trapula. To ti je bilo ovako: Na Petrovu u polne počelo se je vrtit jedno osam pari. To ti je bila kako da bi nekakova skomeska. Ki će da ju dobie, morat će tancat najmanje 48 ur prez fermat se. Kad sam ja pričal tamo već su tancali trejest i dve ure.

Fr.: A kako su jiti?
Jur.: Zalcu ča bi na njim ki dal, pak bi onako tancujuč hitali va se.

Fr.: — ono drugo...?
Jur.: A veji si ga vrag! Da ti pravo rećem, snia ni baš jako lepale. Ne znam, je to bilo od pota, ale od česa drugoga.
Fr.: Ma su ti ljudi munjeni?
Jur.: Morda su još munjeniji oni, ki su ih hodili gledati. Pak će mi još neki prit reć: kulud! Hod s vragu ti i kulud! Ja sam srećan i zadovoljan, da je nimam.

Fr.: I ja — Jurino, i ja. A do kada su tancali?
Jur.: Neki su se već drugi dan odajali. Jednoga va spaital nesli, zač kako je tancal, udriľa mu je krv va možjani, i ne zna se, če j' ostai živ. Ako i ostane, malo će bit koristi od njega! Od svih su ostali tri i tancali sve do ponedeljka obć.

Fr.: Sa zna: za plaću, ča ne?
Jur.: Nego ča za niš? Najprvo bilo je odlučeno, da će on ki bude najviše tancal dobit 1000 lir. Jako su ga zbušili!

Fr.: A ča su furešti nato?
Jur.: Jadi! su se, La ča ne moru ti ljudi poć če drugo delat, a ne ovako mućit sebe i druge, ki ih gledaju. — Ja sam one sirotini malo branil, da najzada oni nisu toliko ni krivi; posla ni, guveran je mislo impjejaliti poslat ča od službi, puno ih je hitil i va penzjion, a penzjice su jako mizerne, pak se ljudi inžinjuru, kako znaju. — To je sve lepo, rekli su mane furešti, ma puli nas, ako jedan kućer svojega konja malo jaće udru, već gre va peržun, a ovde se muce ljudi, da čoveku zdj prihaja gledati ih. Pak još neć. Mi imamo, rekli su mi furešti, ovakoveh bednošć i doana. Mi prihajamo semo k vam, da uživamo more. Mora nam dajite, zraka, i ne zatvarjate nas va ove vaše zadržujuće kamari. Ako pak čete, da se od srca nasmejemo vašem pantomionim, delajte vi te vaše kumediije na more, va barkah, na tavalnueh, na grotah — kade čete, samo ne va oveli štambergah.

Fr.: Govorili su tako, kako da sam ja svemu kriv. Najzada sam se stuřal i rekai sam njim: Ma — siori — melde horzak; — ja nisam od kurkomisiona — ča se vraga ne ma jade!

Fr.: — Ja — furešti, ki plaća, ki otel imel je — ča, a ne samo ono, ča ga tira od domi.

Jur.: Znan i ja, da je tako! Promislil sam, kako pak je moralo bit onca nećogun fureštem, akole „Štefanije“, ki su četiri dni i četiri noć prez prestanka morali poslušat ono ropoljanje od muziki! To je moralo bit najštraneje. Ja sam na svoje oće videl, kaku su pred Heloni na kup pomatali sve sami kusci od timpani, a su ljudem skakali vanka z usjij. I ja sam našal jedan takov timpan; vejik je bil kako jedan patakum.

Fr.: A si ga vratil gospodaru?
Jur.: A kemu? Ja nisam mogal za svakom teć i pitat: — Digo, že de lei što timpano?

Fr.: Tu pak imaš ti pravo. Inšoma — svet je znorel.

Jur.: I kako znorel! Pak još će mi prit kakov krivoverac, i reć, da je čovek prišal vanka od simiji! Ni čovek prišal od simiji — ne, ma je volji ka simija prišal od čoveka — da bi tako ne! —

Fr.: A ako znorel? Ja nisam mogal za svakom teć i pitat: — Digo, že de lei što timpano?

Fr.: Tu pak imaš ti pravo. Inšoma — svet je znorel.

Jur.: I kako znorel! Pak još će mi prit kakov krivoverac, i reć, da je čovek prišal vanka od simiji! Ni čovek prišal od simiji — ne, ma je volji ka simija prišal od čoveka — da bi tako ne! —

Gospodarstvo

Vilina kosa.

Pregledamo li sada u julu naša djetelista, opazit ćemo na njima neke plješe smedjo-zutkaste boje. Takve plješe opazamo tu i tamo i na kakvoj livadi. Promatramo li pobliže ove plješe, opazimo na njima više ili manje zadržkale stabljike ljeakarice ili eivene djeteline omotane i isprepletene tankim nitima smedjozute boje. Ove se nit čvrsće drže pojedinih stabljika, a na vrhu nose malene glavčicaste cvjetlove. To ti je nista drugo nego zleglasna biljka-namot, nica, poznata pod imenom čibena. Vilina kosa (bazenat obična, jer ih imade više vrsta koje se nake kod naš, hvata Bogu, do sada uvijek pojavil), po domaćem nazvana „vlasiti“ To ti je najveći neprijatelj na polju i livadama posijanim djetelinama. Steti im time: što se pomouć malenih bradvacija-sisulja zarine u pojedine zelene biljke djeteline, koje-polađano potpuno isise i uništi. Vilina se dakle kosa razvije kao nametnica (parasti), na račun djeteline, potjera svoje cvjetlove već u mjesecu julu, a od augusta dalje prirođe već u zrelo sjeme. To su vrlo malena sivozelenkasta okruglasta zrnašća, kad padnu na zemlju, gdje i prezime te u proljeće opeta klicaju i razvijaju tanke nitu. Ako potjeraju ove klice nitu uz stabljiku djeteline na djetelistu ili na livadi obuhvate je i napadnu odmah. Dođje li sjeme viline kose u gnoj sa krmom, kodje il sjeme kose nadeždnj košnja (sjeme viline kose može namre pročj kroz žlućac i drugo prevahvati, a da ne izgubi sposobnost klicanja), možemo takovim gnojem, upotrijebimo li ga za gnojenje djetelista i livada, ista sasma okužiti vilinom kosom. Osta-

vimo li vilinom kosom zarazuću djetelinu ili ljeakuricu (terbu španjul za sjeme, dušit čemo pogotovo sjeme djeteline, koje će sazdržavati više ili manje zrnašća viline kose. Upotrijebimo li takvo sjeme za nova djetelista ili livade, a da ga prije ne proštimimo posebnim strojevima, dobit ćemo sigurno djetelista i livade, koje će već u prvjoj godini biti zarazene vilinom kosom. Budućj dakni biti naš seljak u Istri ne može dobiti takvih skupih strojeva za čišćenje sjemena djeteline, bit će najbolje, da se djetelina, koja je zarazena vilinom kosom, ne ostavlja za sjeme.

1. Da moramo da sjemimo samo takvo sjeme djeteline i ljeakarice, koje dobitimo sa posebnim zadrživ djetelista ili koje nam je od kakvog solidnog trgovca ili kakvog istraživališta sjemjenja (Poreč, Gorica) zajamčeno, da ne posjeduje viline kose, pa makar bilo, isto i nekoliko skuplje. Stednja ne u takovim slučajevima nije podnospito na mjestu.
2. Ne sjimo nanovo djetelinom one oranice, koje se nalaze u neposrednoj blizini starih djetelista ili livada, koje su zarazene vilinom kosom. Jedino u skrajnjjoj nuđzi smije se ovo dozvoliti, t. j. ako nemamo ni kakvog drugog prikladnog zemljišta za to na raspolaganje.
3. Da ne upotrijebljavamo kod naprave novih djetelista ili livada stajskog gnoja, za kojega sumnjamo, da bi moglo da sadržaje sjeme viline kose.

4. Da treba vilinu kosu uništiti odmah čim je opazimo. A to time, da je još prije starih djetelista ili livada, koje su zarazene vilinom kosom. Jedino u skrajnjjoj nuđzi smije se ovo dozvoliti, t. j. ako nemamo ni kakvog drugog prikladnog zemljišta za to na raspolaganje.
3. Da ne upotrijebljavamo kod naprave novih djetelista ili livada stajskog gnoja, za kojega sumnjamo, da bi moglo da sadržaje sjeme viline kose.

4. Da treba vilinu kosu uništiti odmah čim je opazimo. A to time, da je još prije starih djetelista ili livada, koje su zarazene vilinom kosom. Jedino u skrajnjjoj nuđzi smije se ovo dozvoliti, t. j. ako nemamo ni kakvog drugog prikladnog zemljišta za to na raspolaganje.

5. Ako se vilina kosa jedva pojavila u tragovima, može da se ista uništi tako, da dotična zarazena mjesta polijemo 10% rastopinom zelene galice (zeleno što, koju upotrebljava postolar kao cimenlo za cipele). Zelena galica naime uništi njezinu vilinu kosu, a da djetelini ili ljeakarici ni najmanje ne ošteti.

Silmo heljdu (ajdu).

Da bolje iskoriste svoje oranice, običavaju poljodjelci naprednik krajeva, u koliko im to dopušta podneblje (klizanje vrijeme, strmito se jednom, razli i psoni odmah ja žetve preratati i posijati, odnosno posaditi jednom ili drugom postrom biljkom.

Za ranog ječma ili raži možemo posijati, ako je podneblje dosta toplo, postri ni usjev, cinkvantin ili proso, kasto i kraplivi pečur, kupaš, keč ili podzomnu korabu. Najbolitijj postri usjev iz glavnih triju vrsti žitarica jeste pak heljda. Za njom dolazi obična rarija i jaka (zeleni kukuruz). Posljednje se dvije vrste postrične u Istri prilično siju, no sjetva heljde jeste uopće zanemarena. Ali to nije u redu, jer upravo heljda može, ako je lieto ugodno, da nam donese lijepe prinosa. Zbog čega ga dobijemo izvrsno i veoma hranivo brašno, odnosno kašu. Osim toga dobijemo i prilično slame, a heljдино cvijeće je poznato kao izvršna paša za naše radine pčelice.

Dvije su vrsti heljde, koji se ponayviše siju t. j. obična crna (krakajica) i siva (franska). Obe su vrsti dobre. O stranacuju vele, da mnogo rođi i prije dozrije, ali, da daje za pčele slabiju pašu, nego kranjska heljda.

Heljda uspijeva na svakom tlu, samo, da nije previše iscrpljeno. Gnojimo je, ako je tlo isto-trošeno, umireno sa zrelim stajskim gnojem. Možemo da upotrijebimo i samo umjetni gnoj t. j. superfosfat i kalijevu šć.

Skoro jednoga držba biljka nije za ove dvije vrsti umjetnih gnojiva tako zahvalna, kao baš heljda. Uzmimo 150 kg superfosfata i oko 70 kg kalijevu sol na ral [2 dobra vrnja] zemlje. Ova se dva gnojiva zajedno pomiješaju i prošiple po strništu. Nato se dotično zemljište izore i posiplje se po rali omaške 40-60 kg sjemjenja, te dobro zabrana. Zarje se, kad je većina zrna dozrela, što poznamo po tome, da je zrno otvrdnulo i poermlo. Poveže se u snopove, koje ostavljamo na polju, da se savsko osuše. Zatim se heljda spremi u omlati. — Možemo da dobijemo 5-12 q zrna sa svakom ralu, a to je bogne mnogo.

Kako se valja skrbiti za gnoj?

Kada gnoj leži nepokrit, hlapi iz njega mnogo korisnih plinova, vode kisline odnašaju mu mnogo hranivih čestica, čime se pomnožava i prošiple po strništu. Nato se dotično zemljište izore i posiplje se po rali omaške 40-60 kg sjemjenja, te dobro zabrana. Zarje se, kad je većina zrna dozrela, što poznamo po tome, da je zrno otvrdnulo i poermlo. Poveže se u snopove, koje ostavljamo na polju, da se savsko osuše. Zatim se heljda spremi u omlati. — Možemo da dobijemo 5-12 q zrna sa svakom ralu, a to je bogne mnogo.

Ode za tim pomoćnik u svoju kancelariju, gdje cigaru i naruču kavu, i — taman da pristupi poslovu (umotio je već i pero) a sekretar ulazi polako na kancelariju.

— Dobar dan, gospodine Simo.

— Ama, je li istina, gospodine pomoćniče, da gospodin načelnik misli ove godine u Beograd? — pita ljubopitno sekretar.

— Da, da odgovor, kažem g. pomoćnik — da, morat će da ide, govorio mi o tome, morat će da ide.

— Pa i treba, zaista treba! — dodaje sekretar i vrati se u svoju kancelariju te ponovi ovaj isti posao, koji su već izvršili načelnik i pomoćnik, i taman srikne prvi gutljaj kave, naidje pisar i nosi, bajagi aktu po pazuhom.

— Pa i treba, zaista treba! — dodaje sekretar i vrati se u svoju kancelariju te ponovi ovaj isti posao, koji su već izvršili načelnik i pomoćnik, i taman srikne prvi gutljaj kave, naidje pisar i nosi, bajagi aktu po pazuhom.

— Pa i treba, zaista treba! — dodaje sekretar i vrati se u svoju kancelariju te ponovi ovaj isti posao, koji su već izvršili načelnik i pomoćnik, i taman srikne prvi gutljaj kave, naidje pisar i nosi, bajagi aktu po pazuhom.

— Pa i treba, zaista treba! — dodaje sekretar i vrati se u svoju kancelariju te ponovi ovaj isti posao, koji su već izvršili načelnik i pomoćnik, i taman srikne prvi gutljaj kave, naidje pisar i nosi, bajagi aktu po pazuhom.

kancelariju, sjedne za sto i zamisli se, toliko se zamisli, da mu cigara dođori do prstiju. A kad se trže od toga, on spazi kod vrata, u njegovoj sobi stoji praktikant Sreta. Nije čak ni čuo kad je otvoril vrata i usao.

— Sta je, molim Sreto?

— Nista, molim, došao sam ako ima šta za rad?

— Pa... bit će, bit će, zvat ću vas ja već.

— Lijepo — odgovori Sreta i polazi nastrag, otvori vrata, opkoraci prađ pa zastade kod otvorenih vrata.

— Sta je? — pita pisar. — Imate li još što da mi kasete?

— Pa ako je slobodno?

— Kažite da ćujem.

Sreta se vraća, zatvori vrata i prilazi pisarom stolu.

— Govori se, da gospodin načelnik misli ove godine u Beograd.

— Pa? —

— Pa hito sam da pitam, je li to istina?

— Istina je, gospodine Sreto.

— Hvala vam, velika vam hvala; izvinito što sam bio toliko slobodan.

— Pa i Sreta se povlači u svoju kancelariju obavještjen, a ne treba ni pričati, da je on za tim obavještio pandure.

(Nastavit će se.)

sadrom. U gnojštu se gnoj bolje raspadne i zadržati, pa se kasnije lakše miješa sa zemljom, a ne gubi svoje hranivost i jakosti, što je baš glavno. Sa gnojstom ne valja pomalo uzimati gnoj, jer onda grabiš samo gornji nezreli i dohiti zrela koja ostaju na mrlju. Zato ga valja prije dobro izmiješati, pa onda uzeti onoliko, koliko trebamo. No jer bi to miješanje bilo možda neprikladno u većoj, a punoj jami, zato si radije napravi dva i tri plića gnojšta, pa napravljen jedan, nekra završi, onda drugi, pa treći. Dok ova dva napraviš, prvi će dozoriti, te ga možeš rabiti. Tako činiš redom.

Nezrelin gnojom se smiješ — naročito u lieti — gnojiti svaku biljku, niti ga podoravati u svaku zemlju, jer bi se od lietne žege pravilo u niem prevēć čipavca, koji bi ubijao biljke. Čipavce se može napraviti kao nastavak zbog mlađe vode. Održati zreo gnoj ne podoravaj preduboko, jer će i sama dublje začai. Takav je gnoj za razna žita veoma dobar. Nezrelin se gnojom gnoj lieti pševincito zemlšte, jer će ti biljke ugniti od vlascine, što ju nezrelin gnoj daje. Pazi na gnoj ko na oko u glatki, jer je gnoj duša svemu gospodarstvu.

Gospodar pak se mora brinuti i paziti, da mu žene ne raspilju pepca ni luč, već da ga pod zapovijed meću na gnojštje. Moraš se osim toga starati, da svi životinjaci i biljinski otpaci: koža, dlaka, kosti, triješke, pilotine i dr. dodju na gnojštje. Sve draže i korov odstrani sa njiva i vrtna, jer su škodljivi i nepotrebnii, pa ih bacaj na gnojštje, gdje će postati korisni.

Kad gnoj voziš, pazi da ga ne raspisavš kroz podrane koševce. Za svaki dekagram izgubljen na gnoj dobij čes po 2-3 kila žita. Kad izvješ gnoj na njiva, gledaj da ga brzo završi, da ti ne hlapi i ne slabi. To je velika i prevelika mana našeg seljaka. Gnoj mu leži preko cijele zime na njivi, tu hlapi, i proljeće ga siče isperu, a on onda zavrava — praznu klamu. Tako vas, vidite, ne gospodarstvo, i još još go ommne, koji u njiva, gledaj da ga brzo završi. Razumno gospodarstvo i ubilje prirode jeste jake poluge sreće i blagostanija.

R. D. M.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer dne 11. julyja 1923. mego s prolati, odnosno kupiti:

- 100 madžarskih kruna za 0.2250 - 0.2760;
- 100 austrijskih kruna za 0.6330 - 0.6340;
- 100 čehoslovačkih kruna za 71.10 - 71.70;
- 100 jugoslovačkih dinara za 24.60 - 24.80;
- 100 njemačkih maraka za 0.9075 - 0.9085;
- 100 francuskih franka za 147.25 - 147.75;
- 100 švicarskih franka 402. - 406. - ; jedan polar za 23.35 - 23.50 i jednu litru šterliru za 107.25 - 167.75 talijanskih lira.

Politički pregled

Rad paritetne komisije u Rimu nalazi se u stalnom zastoji, a sada je stupio i u kritičnu fazu. Sukob koji je uslijed novih zahtjeva Italije izbio između oba stanovišta lakov je, da će se iz njega moći teško naći izlaza.

Lo sada se je radilo o tom, da se primijene određene rapalškoga ugovora i santamargaretskih konvencija, u koliko se odnose na razgraničenje između Jugoslavije i neovisne riječke države stvarom rapalškim ugovorom, da se ostavne priprave za administrativno funkcioniranje te države. Na sada je talijanska vlada stala na stanovištu, da ona traži da se anektira grad Rijeka, prepunijić Jugoslaviji Deltu i Baroš i onaj dio kaslavске općine, koji je ugovorom u Rapalu dedjiljen riječi, koji državu. Osim toga, Italija je voljna dati na upotrebu Jugoslavije i oraj dio željezničke pruge Zagreb-Rijeka, koji se nalazi na teritoriji grada Rijeke, te upotrebu riječke luke pod izvjesnim uvlovmia, koji bi se imali posebnim ugovorom odrediti, a dala bi joj i namjau na 99 godina. Italija ipak ne smi vidjti barotice, koja bi joj ionako pripada po Slovini-mnom pismu i mapi dudinama rapalškom ugovoru.

Jugoslovenska delegacija stoji odlučno na svom ranijem stanovištu, da se odredbe rapalškoga ugovora i Santamargaretskih konvencija imaju samo primjeniti u pitanju Rijeke i da se rapalški ugovor ima poštovati i izvršiti.

U Poljskoj je bio rumunjski kralj na dužem putovanju, pa je napravljjen nov politički i vojnički savez između kraljevine Rumunjske i republike Poljske. Lanjske je godine isto tako bio predsjednik poljske republike u Rumunjskoj.

U Bugarskoj se sve smirilo. Nova kapitalistička vlada razriješila je Stamboljskivn seljaku stranku, koje baš kao da nije ni bilo. Među spisima ubijeniog ministra Stambolj, skoga našao se naert, kako je on zamisliao, da i Bugarska stupi u Jugoslaviju, pa da Jugoslavija bude velika država svih Hrvata, Slovenaca, Srba i Bara. Na to u stvari ne smi vidjti, da se Stamboljski bio pametan čovjek, ali sila je bila jača od pameti, i zato je on stradao.

Između Francuske i Njemačke još nikako da dodje do nagodbe. Ni jedni ni drugi ne će da popuste. I papa je napio stoga, kako da se izmire, pa su on i drugi toga vrlo ljuti. Bog zna, dokle će išti to trajati.

Mir s Turskom u Lozani ide napokim kraju, pa je mirovni ugovor već potpisan ovih dana.

Širite „Istarska Rijec“!

Razne vijesti

Domaeće novosti.

Djaci, pa posao! Djacka Matica u Trstu so je nam ovaj poziv: Djaci! Poznato vam je, da se ustanovila pučetkom ove godine Djacka Matica. Zadaća joj je da pomaze siromahim srednjoškolske i visokoškolske ustanove, koje su zasnovane. Da stvarno D. M. istinu uspješno vršiti tu svoju zadaću, potreban joj je ogroman fond. Matica obratila se u tu svrhu na naše institucije, na pojedince, na društva itd. Raspuslao se na stotine okruženja, no malo je bilo onih institucija, društava i pojedinih ljudi, koji su upućivali, a još manje onih ljudi, koji su se odazvali s kakovim doprinom. Zašto to? Prvor: jer je cijeli rad jednako nemogućim narodnih društava, koja zovu na pomoć; drugo: tome razlogu bi D. M. — pomoću brojnih djaka — mnogo lakše mogla da otporizuje; treće: jer se mnogim ljudima koji većen kad imade da počne potporna akcija, ne će biti dovoljno sredstava, e da se udovolji trećim, desetini reflektanta, ako podje ovim putem napred.

Pod šestmjesecnog rada D. M. je malen ali sretan broj ljudi, koji su kapljama u blagaju. U jesen, kada imade da počne potporna akcija, ne će biti dovoljno sredstava, e da se udovolji trećim, desetini reflektanta, ako podje ovim putem napred.

Ako se tekom praznika položaj temeljitje opromjeni, osvojena je Djacka Matica da ostane u Trstu, onda doprinose, u narodne svrhe ne olakša izražanje darova. Onaj, komu ne treba drugog nego posaci u džep, taj triputa radije i prije da, negoli onaj koji mora nositi novac na poštu ili drugamo.

Držite se načela samopomoći! Na tome načelu je sagradjena D. Matica. Po pravilima društva odlučuje samu o potporama. Sami nođu da gledaju, da bude nešto o čemu se može odlučivati. Pa ima vas ogroman broj u našim krajevima: 1000 srednjoškolske te oko 300 visokoškolske. Sada, kad se vraćate na praznike, počnite s radom, sabirajte doprinose za D. M. širiti misao našega društva! Uzbuđinite zanimanje za Djacku Maticu kod postojećih članova društva i drugdje! Kad ste u veselom društvu sjecajte se D. M., sjecajte se i na zimama, na zabavama, u svakoj večeri i tužnoj zgodil! Svaka mala svota je kamen zgradi D. M. Ako sakupljate, dokaz je to da ste dovoljno zreli, da razumijete smisao Djacke Matice, da dajuće je korisno raditi o čemu se može za sebe. Naš narod razumije potpuno važnost djackog pitanja. Kucanje ustrajno i naći ćete odziva. Očekujemo, da će naći ovaj poziv na više odziva negoli dosad.

Jedino oni djaci, koji budu istinu nešto uradili za D. M. smiju da reflektiraju na potporne akcije društva. Ko se bude zanimao o čemu se treba za sebe. Naš narod razumije potpuno važnost djackog pitanja. Kucanje ustrajno i naći ćete odziva. Očekujemo, da će naći ovaj poziv na više odziva negoli dosad.

Jedino oni djaci, koji budu istinu nešto uradili za D. M. smiju da reflektiraju na potporne akcije društva. Ko se bude zanimao o čemu se treba, koji će nudje ni članom D. M., taj ne smije računati na to, da će mu Djacka Matica u nuždi priskočiti u pomoć!

Pozivamo akademska i srednjoškolska društva, da načine svoju dužnost. Organizirajte svoje članove da prošire našu propagandu od pojedinca do pojedinca!

javljamo svim djacima, srednjoškolskim i visokoškolskim društvima, da će se vršiti izvanredna glavna skupština D. M. 21. o. m., na kojoj će se raspravljati o polaganju rada. Smatramo dužnostju svih akademskih i srednjoškolskih društava, da pošlu na tu glavnu skupštinu što više svojih članova. Krai bit će pravodobno javljen svim diekim društvima.

Djaci na rad!

Novi tršćanski biskup. Pred nekoliko dana bio je imenovan za tršćansko-koparskog biskupa mgr. dr. Luigi Fogar, dosadašnji profesor zoričkog sjemeništa. Novi biskup je dobro poznat među zoričkim Slovincima kao vrlo prijazan, demokratičan i nepristranski čovjek. Govori perfektno talijanski, njemački i slovenački. Po narodnosti je Hrvat, a ima mu 41 godina. Kako čujemo, novi biskup se je već izrazio pred jugoslovenskim istomićim, da će on i na prvomajskom stolici biti pošten i pravedan prema svima. Nama je vrlo drago, da novi biskup kami pravdedno postupati s našim narodim i jezikom, ali ipak se bojimo, da u najblisju vojnu ne će moći da održa zadane riječi i to zbog više sile. Novi biskup ima već danas jaku opoziciju oko sebe. U toj opoziciji nisu — kako se priča — samo vladini organi, nego čak i mnogi talijanski svećenici, koji se slažu s onima, koji boče, da se i naše crkve italiziraju. Kako čujemo, među potonjima se nataji glavom i šam je. Luciano Luciani, redaktor tršćanske „Vite Nuove“, koji si je sve do zadnjih dana pripiljavio teren, da bude imenovan na Fogarovo mjesto. Talijanski poslanik Giunta je isto predvodio u Rim jednu deputaciju, koja je zalijevala, da se dr. Fogar izmjeni sa Lucianijem i... Medijator Sveta Stolca je za sada ostala na svom prijašnjem zalijepku. Iz svega toga proizlazi, da će novi biskup imati dosta okapanja sa svojim protivnicima, to više, što će se naći u Trstu svoje pisma osamljen. Ovi izmori na to mi dašto ne možemo mišta očekivati od njega. Sila Boga ne moji!

POSEBNI VOJNIČKI DOPUSTI ZA VOJNIKE GODIŠTA 1903. Ratno ministarstvo u Rimu je odredilo, da sve vojnike komande moraju ući u posebni vojnički dopust 19. janyinog dopusta za obavljanje poljskih radnja. Vojnici-podjelci, koji su rođeni godine 1903. imaju pravo da zatraže taj dopust od 1. septembra t. g. do 30. aprila 1924. Od toga dopusta su izuzeti samo oni poljedoljski vojnici, kojima je priznato pravo na tromjesečno službovanje. Roditeljima prije spomenutih vojnika-podjelaca ne treba činiti radi 10-dnevnog dopusta iznimke, jer im je dostatno da sami vojnici zamođu dopust.

Naknadne opcije i molbe za talijansko državljanstvo. Zvanični list rimske vlade, La Gazzetta Ufficiale — od 4. julyja 1923 donosi kr. ukaz od 29. aprila 1923. br. 1283, kojim se ovlaštenju nadležni prefekti, da primaju kroz 60 dana iz objave toga ukaza (t. j. do 2. septembra 1923.) opcije i molbe za talijansko državljanstvo, ako je — prena sude dotičnik prefekti — dokazano, da je bilo tangramtina onemogućeno da predlože pravodobno opješku izjavu ili molbu za talijansko državljanstvo uslijed više sile ili uzroka, za koje nisu odgovorni. Ista prava imade i Ministarstvo unutrašnjih dieja glede opcija, predviđenih u 11. čl. kr. naredbe od 1. februara 1922. Ako su opcije, o kojima govori ta naredba, odbijene, onda nije dozvoljena nikakva priituba.

Talijani u Francuskoj. — Rimski, uvazeni list „Iden Nazionale“ napisa je ovih dana bezoklo francusku vladu zbog njeno nastupanja, da odnaredi Talijane, koji žive u Francuskoj. List traži, da opet stuje na snagu spozakuzni od god. 1896., po kojima je Talijanima u Francuskoj bio zajamčen kulturni razvitak u njihovu jeziku.

Brava! Talijani i mi smo zato, da se narodne majzine, ma gdje bile, respektiraju. Nijejedan narod nema prava, da uđu u drugome ono, što je već u krvi donio sa sobom na svijet. Mateirijni jezik narodna ka i pojedinca — to je velika svetinja, u koju ne smije niko da dira, pa ni Francuz. Nasilno odnarodivanje ljudi ili njihov prisilno asimiliranje — to je barbarluk, jer je savsin u redu, da se na to podjelito gospodu Francuze.

Talijani su potaknuti svojim plemenitim osjećanjim za sve što je lijepo, dobro i plemenito u sjednici rimskog Parlamenta od 28. novembra 1920. svečano izjavili, da će nastim Jugoslovenima u Italiji biti dopušteno razvijati se u nacionalnim i kulturnim smislu tako, da će im biti zajamčena uporaba njihova jezika u svim granama njihova javnoga života.

Do sada se, doduse, u tom pravcu radilo i postulo savsin okrenuto, ali mi se nadamo, da će Talijani u najblisje vrijeme, što kažu, ići, i sami svojim potvrđiti činom.

Svega po malo
Naš kalendar uveden i u Rusiji. Dasad je u Rusiji bio jedino pravoslavno kalendar, a sad je ruska vlada od 12. juna t. g. uvela naš kalendar. Kako već znamo, uvest će pravoslavna crkva u svim državama ove jeseni naš kalendar.

Koliko ima blaga u Jugoslaviji? U Jugoslaviji ima preko 4 miliona goveda, 32 tisica biovala, preko milijun konja, 15 tisuca magara, 86 tisuca magaraca, 900 tisuca svinja, 8 i pol milijuna ovaca, skoro 2 mil. koza, a 13 milijuna i 810 tisuca peradi. Sva goveda vrijede 32 milijarde kruna, magara 130 miliona, magarci 320 miliona, svinje 3700 miliona, ovce, koze i konji 10 miliona, konja 102 milijarde i 160 miliona a sva perad u Jugoslaviji preko 1 milijardu jgsl. kruna. Sve blago u Jugoslaviji zadno vrijedi preko 75 milijardi jgsl. kruna.

Vino od 300 godina. Prije par dana otkriven je priđodom pregradnje u jednom samostanu u Italiji izvan rimskog kraja, kako se vidi iz natpisa na bačvama — bilo čovjeka kroz punih trista godina. Vino u bačvama sačuvalo se doduse, samo se je našalost pretvorilo u meć.

Zrnje biserovo.

Ljubi bliznjega svoga ko samog sebe!

Ne čini za drugome, ako ne želiš da i tebi drugi čine!

Mi smo sami krivi ako smo nesrećni.

Znam da ništa ne znam.

Carstvo nebeske je u nama samima.

Covjeku godi da bude čovčean.

Darovi za fond „Istarske Rijeci.“

Posšto nije mogao drukčije proslaviti naš narodni blagdan, dan Sv. Cirila i Metoda, g. Z. G. iz Roča, šalje nam 19.40 lita za fond „Istarske Rijeci.“ — Srđamna hvala! Ugledali se i drugi!

DOPISNICA UREDNISTVA.

Našim cijenjenim dopisnicima i suradnicima. Molimo svoje suradnike i dopisnike, da budu u svojim člancima i dopisima što kraći i što više jezoviti. Naš prostor je dragocinja, a dobivamo toliko materijala, da ga ne možemo uvrštavati. Radi toga zapamtite si dobro ove riječi: **Pišite što kraće i što jezovitije!**

Odgovorni urednik: IVAN MARJA MICHEL LUZZI
Izdavači: Dr. STOJAN BRAJŠA I IVAN STARI.
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU.

Istarsko društvo za promet pokretna i nekretnina i za gradnju kuća na prodaju d. n. o. j. u Voloskom-Opatiji,

pozivlje svoje članove na godišnju glavnu skupštinu,

koja će se održavati dne 28. julyja o. g. u 15.30 sati, u kući br. 11 u Voloskom.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika posljednje glavne skupštine.
 2. Izvješće odbora o djelovanju društva.
 3. Predloženie računa za godine 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922 i za ključak vriiti istili.
 4. Izvješće nadzornog odbora.
 5. Odluka glede oglašivanja društvenih poslova.
 6. Izbor društvenog odbora.
 7. Izbor nadzornog odbora.
 8. Razprava i odluka glede predloga po stavljenih u smislu § 21 društvenog ugovora.
- V o l o s k o , 9. julyja 1923.

Odbor.

Nove daske i grede
svake vrste prodaje MATEJ BANČIĆ, Kršanec
Žminj kod Kanfanara.

Znanje je sila! **14 knjiga 35 Lira** svijetlost ljudi život!

Šta treba da čitamo?

1. U. Sinclair: „CAR UGALI.“ Poznati američki romanopisac opisuje u ovom djelu sve grolote, kojima su izlozjeni rudari u američkim rudnicima, u kojima tade najviše naši isjelcnici. Djelo je vjerna, suđiskim isljepijanjem potvrđjena ilustracija prilika, koje vladaju u carstvu crnog dijanama. *Cijena je knjizi 9 Lira.*
2. L. T.: „SARAJEVSKI ATENTAT.“ Historijska crta iz života jugosl. akademске omadine do 1914. godine. *Cijena 2 Lire po komadu.*
3. Maksim Gorki: „LETO.“ Roman iz ruskog života na selu. *Cijena 2 Lire po komadu.*
4. H. Barbusse: „INTELEKTUALCIMA.“ *Cijena Lire 1.50 po komadu.*
5. V. Koroljenko: „ŠUMI ŠUMA.“ Pri-povjetka iz ruskog života. *Cijena 2 Lire po komadu.*
6. Petar Kačić: „JAZAVAC PRED SUDOM.“ Crta iz bosanskog života. *Cijena Lire 1.50.*
7. A. Šenoa: „ČUVAJ SE SENJSKE RUKE.“ Historijska crta iz života naših primoraca. *Cijena 2 Lire.*
8. I. Mažuranić: „SMRT SMAJIL-AGE ČENGIJIĆA.“ *Cijena Lire 1.50.*
9. A. Šenoa: „SELJAČKA BUNA.“ Najvjenitije historijska i umjetnički obradena patnja i oslobodilačka borba hrvatskog naroda. *Cijena 9 Lira.*
10. M. Gorki: „TRI DANA.“ Pripovjetka iz ruskog narodnog života na selu. *Cijena 2 Lire.*
11. M. Bakunin: „MANIFEST SLAVENIMA.“ Historijska crta iz 1818. god., sada prvi put stampana. *Cijena Lire 1.50.*
12. M. Arcajašev: „SMRT IVANA LANDEA.“ Mislil i život novih ljudi. *Cijena 2 Lire.*
13. Al. Blok: „POSLEDNJI DANI CARSEK RUSIJE.“ Do sada neobjavljeni dokumenti o padu ruskog cara. *Cijena 2 Lire.*
14. A. Čehov: „NOVELE.“ Duhovite priče iz ruskog narodnog života. *Cijena 1 Lira.*

Ukupno 14 knjiga šaljemo tvrdo upakovane svakome, ko pošalje 35 Lira.

Knjige se mogu naručiti i pojedinačno, ali onda ostaju označene cijene. Pri narudžbama treba odmah odslati i novac te čiljivo napisati adresu naručitelja. Narudžbe i novac treba adresirati: „**EDITION SLAVE (Milan Obujlen) — WIEN — Himmelportgasse 13** (Deutsch-Oesterreich.)“